

SEINASTA FERÐIN

Lagt til rættis: Sólvá Lindenskov Róadóttir

Litirnir hava serligan týdning

Í Føroyum leggja vit blómur eftir okkum, tí tað hava vit møguleika til. Tær halda longur her, og tað pyntar um í einari myrkari tíð. Tað er ikki allastaðni, at tey leggja blómur eftir sær. Eitt nú leggja tey í Ísrael steinar til tann farna. Tað er tankin um eina seinastu heilsan, at tú hevur lagt okkurt eftir til tann, sum farin er, sum er umráðandi.

Hjá okkum í Føroyum pynta blómurnar eisini og gera eina sorgartíð farvuríka og vakra, sigur Turið í Kongsbø, stjóri í blómuhandlinum Orkis.

– Føroyar liggja so langt vekk frá Hollandi, har sum vit fáa blómurnar frá, so vit brúka tað vit eiga inni, tá tað kemur til jarðarferðir. Helst tí jarðarferðir eru so bráðligar, so vit náða ikki at bíleggja blómur áðrenn jarðarferðina, sigur Turið í Kongsbø.

Sjálvandi er tað umráðandi, at blómurnar hóska saman í liti og útsjón. Vit hugsa altíð langt fram soleiðis, at blómurnar vit hava halda leingi. Onkuntíð eru tað avvarðandi sum

vilja hava ávísar litir til jarðarferðina. Annars royna vit at tilpassa okkum eftir litunum í kirkjunum. Til dømis er kirkjan á Glyvrum eitt sindur reyð, so tá hava vit reyðar litir soleiðis, at tað sær vakurt út og hóska saman. Men sjálvandi er tað umráðandi, at vit hava blómurnar á goymslu soleiðis, at tað ber til, sigur hon.

Serliga er tað til jarðarferðir í Føroyum, at vit síggja nógvar kransar verða nýttar.

– Fyrr kom tað meira enn so fyri, at tað vóru fleiri enn 10 kransar til eina jarðarferð. Í dag eru ofta færri, men vit hava framvegis standandi kransar. Tað er vorðin ein føroysk siðvenja at hava standandi kransar.

– Tað er bara í Føroyum, at vit hava standandi kransar. Vanligt er at teir eru smærri og liggjandi, men okkara eru gjørdir at standa. Eg haldi, at hetta er tí, at kirkjurnar eru smærri, og tað ikki var pláss at hava liggjandi kransar, sigur Turið í Kongsbø.

TANN SEINASTA HEILSANIN

Í flestu mentanum og átrúnaðum var stórus dentur lagdur á, at tann deyði skuldi hava okkurt við sær á “heimferðini”. Eitt nú vóru blómur lagdar á hvíldarstaðin, sigur Eyðrit Ejdesgaard í blómuhandlinum Akkuleya

At leggja eina seinastu heilsan á eitt gravarstað er í flestu førum vorðin ein sjálffylgja í dag. Siðvenjan er so mikið gomul, at vit kunnu rokna hana umleið 12.000 ár aftur í tíðina.

Á Mount Carmel í Ísrael hava tey funnið eitt gravkamar, sum er umleið 12.000 ára gamalt. Í hesum 12.000 ára gamla gravkamari vóru leivdir av ymiskum funnið, sum var lagt til tann deyða, bæði ting og eisini pollen frá blómum.

Tað var ein seinasta heilsan lögð eftir til tann deyða at bera við á »heimferðina«.

– Blómur eru ein ímynd á lív og fruktbari. Tað vil siga, at tað er eisini ein ímynd av deyðanum. Blómur spretta, blomstra og so doyggja tær.

– Og tað gera vit eisini, sigur Eyðrit Ejdesgaard, stjóri í Akkuleya.

Hví man tað verða soleiðis, at tað framvegis verður lagdur stórus dentur á blómurnar

til jarðarferðir í dag? Fyrr var dentur lagdur á at hava blómur við til jarðarferðir fyri at doyva luktin av líkinum, tí tey høvdu ikki funnið røttu tólini til at darva kroppinum við at rotna áðrenn jarðarferðina. Av tí sama høvdu tey nógvar blómur soleiðis, at tað angaði av blómumum ístaðin.

– Fyrr nýttu tey edikk og leyk at leggja undir kistuna fyri at doyva luktin av líkinum. Í dag eru kølirúm og annað, sum heldur líkinum, til tað fer til jarðar, sigur Eyðrit Ejdesgaard.

Tað eru ikki nakrar serkendar blómur, vit hava við til jarðarferðir í dag. Tað høvdu tey fyrr, tí møguleikin fyri vøruflutningi var ikki so góður. Serliga vóru tað nelikar, sum vóru nýttir til jarðarferðir, tí tað var tann blóman, sum helt sær best. Tí eru tað fleiri tilkomin fólki, sum í dag ikki dáma nelikar, sigur Eyðrit Ejdesgaard.

Í dag nýta vit nelikar

til alt møguligt annað. Tað er vorðið ein »mótablóma« og verður millum annað nógv nýtt til brúdeleyp.

Í Føroyum hevur man standandi kransar til jarðarferðir, men tað er ikki vanligt at kransarnir standa, heldur er tað vanligt at teir liggja. Hví teir standa kunnu vit bert gita okkum til, men tað er bert ein føroysk siðvenja at hava standandi kransar, heldur Eyðrit Ejdesgaard.

– Súmbolið við kransinum er, at tað er eingin byrjan og eingin endi. Tann ímyndin er ógvuliga týðningarmikil fyri okkum, tá vit gera kransar. Tað er tengt at trúnni, at deyðin er ikki endin, at okkara sál livir víðari, sigur Eyðrit Ejdesgaard.

Í flestu mentanum og átrúnaðum var stórus dentur lagdur á, at tann deyði skuldi hava okkurt við sær á “heimferðini”. Tískil vóru fleiri ting lögð á seinasta hvíldarstaðin. Millum annað vóru

blómur lagdar á hvíldarstaðin. Serliga hvítar liljur vóru nógv brúktar, hetta man verða tí, at hvítar liljur umboða frið, kærleika og reinleika, sum alt er gott at hava við sær á ferðini.

– Fólki hugsa nógv um, hvat tað er tey geva sína seinastu heilsan til viðkomandi, sum er farin herfrá. Tað liggur ótrúliga nógv í tí gerðini. Ofta er tað tekstur, sum verður prentaður á eitt band, har ein heilsan verður skrivað á til tann farna og avvarðandi, sigur Eyðrit Ejdesgaard.

– Tann seinasta heilsanin, áðrenn tey lata viðkomandi fara frá sær, er ofta tann, sum verður skrivað hjá okkum, og fólki kunna taka sær langa tíð at hugsa um, hvat teirra seinasta heilsan skal verða, sigur Eyðrit Ejdesgaard.

Tá vit menniskju blíva glað framleiðir heilin tvey evni, sum kallaðst serotonin og dopamin. Hetta eru neuronir í heilanum, sum eru við til at skapa jaligar kenslur og minnir.

Ein Amerikansk kanning frá 2005, sum var gjørd av Jeanette Haviland Jones og starvsfeløgum, granskaði sambandið millum kenslur og blómur.

Kanningin kom fram til, at blómur eru við at økja um góðar kenslur, jaligan atburð, betri lag og enntá hjá summum hjálpti tað við minninum.

Kanningin var gjørd á mannfólk, konufólk og eldri fólk, sum búðu á ellisheimi og vísti tað seg at hava jaligar fylgjur fyri bæði mannfólk, konufólk og tey eldru fólkin.

Út frá hesari kanning ber tískil til at hugsa seg fram til, at blómur enn tann dag í dag eru umráðandi til jarðarferðir, tí tær virka sum vónin og ljósið í einari myrkari og vónleysari stund.